

تشکیل شرکت با عضو واحد

ژوئیه ۱۳۹۸
شماره ۱۳
فصلنامه علمی و تخصصی
حقوق خصوصی

اصغر محمودی

دانشجوی دکتری (PhD) حقوق خصوصی دانشگاه تربیت مدرس

چکیده

مطابق مقررات موجود بویژه قانون تجارت فعلی، تشکیل شرکت با عضو واحد امکانپذیر نیست. در این مقاله با استفاده از مطالعه تطبیقی و در پرتو مباحث تحلیلی نشان خواهیم داد که از منظر تحلیلی (نه حقوقی)، تشکیل چنین شرکتهایی نه تنها با هیچ مانعی روبرو نیست بلکه از جهات مختلف می تواند سودمند باشد. همینطور در مورد نحوه اداره و انحلال این شرکتها نیز بحث خواهیم کرد.

کلید واژه ها: شرکت با عضو واحد، تشکیل، انحلال، اداره، مدیریت.

مقدمه

انجام فعالیتهای اقتصادی از طریق تشکیل شرکت به دلایل زیر مطلوب به نظر می‌رسد.

الف) اشخاص با تجمع سرمایه‌های اندک توان انجام فعالیتهای بزرگتر را پیدا می‌کنند.

ب) خطر و ریسک انجام فعالیت را از ابتدا تحت کنترل خود درمی‌آورند و آن را محدود می‌نمایند.

ج) این امکان را پیدا می‌کنند که به فعالیتهایی مبادرت ورزند که قانون، انجام آن را تنها در اختیار شرکتها قرار داده است. (به عنوان مثال تبصره ۲ آیین نامه اجرایی تبصره ماده (۱۲۴) قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹/۱۲/۶ مقرر می‌دارد: «فعالیت بخش غیردولتی در زمینه خدمات مخابراتی صرفاً در قالب شرکتهای ثبت شده مجاز است.»)

در کنار عوامل فوق که در برانگیختگی انگیزه اشخاص در روی آوردن به تشکیل شرکت نقش اساسی دارند، نگرانیهایی نیز وجود دارد که اشخاص را از تشکیل شرکت رویگردان می‌کند. یکی از این نگرانیها در مورد همکاری بین شرکا بخصوص در مواردی است که اشخاص از روحیه تعاون و همکاری لازم برخوردار نباشند. در این صورت است که با تشکیل شرکت نه تنها چرخهای ماشین اقتصاد و صنعت سرعت فزونتری به خود نمی‌گیرد؛ بلکه با افزون خواهیهای شرکا، کند شده یا از حرکت باز می‌ایستد. در نتیجه سرمایه‌های بسیار که باید در کارهای تولیدی بکار گرفته شوند، عملاً بلااستفاده می‌مانند.

بنابراین وظیفه قانونگذاران است که در کنار توجه به روحیه تعاون و همکاری اشخاص به روحیه تکروی اشخاص نیز توجه نماید تا علاوه بر جلوگیری از بروز تنش بین شرکا و هدر رفتن سرمایه ها، با مدیریت صحیح خود چنین سرمایه‌هایی را در مسیر پیشرفت جامعه به کار گرفته و در راه بهبود وضعیت جامعه گامهایی بردارد.

بررسی و مطالعه امکان تشکیل شرکت با عضو واحد می‌تواند گامی در این مسیر باشد؛ زیرا در عین حال که نگرانی فوق را مرتفع می‌نماید، با مطلوبت‌هایی که هدف از تشکیل شرکت است نیز همراه و هماهنگ می‌گردد. در این مقاله امکان تشکیل شرکت با عضو واحد، امکان تشکیل شرکتهای مختلف در قالب شرکتهای تک عضوی، طرز اداره، انحلال و مسائل مرتبط با چنین شرکتهایی را با رویکرد تحلیلی در پرتو قوانین و مقررات موجود (حتی فراتر از حوزه حقوق خصوصی) و حقوق تطبیقی مورد مطالعه قرار خواهیم داد.

پرسش اصلی مقاله

- ۱- آیا از نقطه نظر حقوقی و تحلیلی تشکیل شرکت با عضو واحد امکانپذیر است؟
 - ۲- در صورت امکان تشکیل شرکت با عضو واحد، چه نوع شرکتهایی را می‌توان در قالب چنین شرکتهایی تأسیس نمود؟
 - ۳- با توجه به ماهیت خاص شرکتهای تک عضوی، تشکیل، اداره و انحلال آنها به چه صورت خواهد بود؟
- به منظور پاسخگویی به سؤالات فوق، این تحقیق را در سه فصل ارائه خواهیم کرد. در فصل اول با عنوان «بررسی و تحلیل امکان تشکیل شرکت با عضو واحد از

نقطه نظر حقوقی و تحلیلی» به دنبال پاسخگویی به سؤال اول خواهیم بود. در فصل دوم با عنوان «بررسی امکان تشکیل انواع شرکتهای تجاری در قالب شرکتهای تک عضوی» درصدد پاسخگویی به سؤال دوم بر خواهیم آمد. در فصل سوم نیز با عنوان «تشکیل، اداره و انحلال شرکت با عضو واحد» به سؤال سوم پاسخ خواهیم گفت.

فرضیه‌های اصلی مقاله

- ۱- از نظر حقوقی و تحلیلی، تشکیل شرکت با عضو واحد هیچ مانعی ندارد.
- ۲- فقط بعضی از شرکتها را می‌توان در قالب شرکت با عضو واحد تأسیس نمود.
- ۳- شرکت با عضو واحد به علت ماهیت خاص خود (تک عضوی بودن) از نظر تشکیل، اداره و انحلال با دیگر شرکتها تفاوتی دارد.

فصل اول: تحلیل و بررسی امکان تشکیل شرکت با عضو واحد از

نقطه نظر حقوقی و تحلیلی

در این فصل در پرتو قوانین و مقررات موجود و حقوق تطبیقی به این سؤال پاسخ خواهیم داد که آیا از نظر حقوقی و تحلیلی تشکیل شرکت با عضو واحد امکان‌پذیر است یا خیر. بدین منظور در دو مبحث جداگانه دلایلی را در مخالفت و موافقت با تأسیس چنین شرکتهایی ارائه خواهیم کرد.

مبحث اول: دلیلی که در مخالفت با تأسیس چنین شرکت‌هایی می‌توان ارائه

داد:

تجاری که بصورت انفرادی فعالیت می‌کنند در مقابل اشخاص ثالث مسئولیت نامحدود دارند و کل دارایی اعم از سرمایه تجاری و اموال خصوصی، وثیقه پرداخت دیون آنها به طلبکارانشان است. این افراد به لحاظ وحدت دارایی نمی‌توانند دارایی خود را تجزیه نمایند و تنها قسمتی از آن را ضامن پرداخت دیون خود قرار دهند و بخش دیگری از آن را از هرگونه دخل و تصرف مصون نگاه دارند. در چنین وضعیتی افراد اجتماع بعلت پشتوانه محکمی که تاجر دارد، به سهولت حاضر خواهند شد با وی معامله نمایند، چرا که تاجر، ریسک و خطر فعالیت‌های خود را از دارایی‌شان جبران می‌کنند؛ در حالیکه تأسیس شرکت با عضو واحد این امکان را به اشخاص می‌دهد که به انجام فعالیت مبادرت نمایند بدون اینکه تمام ریسک و خطر آن را متحمل شوند. با تأسیس چنین شرکت‌هایی اشخاص قادر خواهند بود دارایی خود را تجزیه کنند و خطرات ناشی از بی‌تجربگی، تسامح و بداقبالی خود را به دیگران تحمیل نمایند. در چنین فضایی، بدبینی و عدم اعتماد شیوع پیدا می‌کند و زمینه فرار از مسئولیت فراهم می‌گردد. ناگفته پیداست که آثار سوء این شیوه در درجه اول دامنگیر اقتصاد و تجارت جامعه خواهد شد؛ چرا که ضریب ریسک فعالیت‌های اقتصادی را برای اشخاص معامله‌کننده با شرکت با عضو واحد به میزان زیادی بالا می‌برد.

شاید بتوان گفت به لحاظ استدلال فوق است که مواد مختلف قانون تجارت نظیر مواد ۱۹۰، ۱۸۳، ۱۶۲، ۱۴۱، ۱۱۶ و ۹۴ مصوب سال ۱۳۱۱ همکاری و مشارکت حداقل دو نفر را برای تشکیل شرکت با مسئولیت محدود، نسبی و تضامنی لازم

دانسته است. مواد ۱۰۷ و ۳ لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ نیز وجود حداقل سه و پنج شریک را به ترتیب برای تشکیل شرکت سهامی خاص و عام لازم دانسته است.

مبحث دوم: دلیلی که در موافقت با تأسیس چنین شرکتهایی می توان ارائه

داد:

به نظر می رسد استدلال مخالفین شرکتهای تک عضوی با واقع بینی همراه نبوده و تا حد زیادی اغراق آمیز است؛ زیرا عرصه تجارت و اقتصاد بستر حوادث و اتفاقات عدیده ناخوشایند و غیر قابل پیش بینی است که در موارد زیادی حتی دامن تجار دقیق و محتاط را نیز می گیرد. کمتر تاجری حاضر می شود در مورد آینده فعالیت های خود تصمیم گیری ننماید و آن را به دست حوادث و تقدیر بسپارد. از اینرو با توسل به طرق مختلف از جمله انعقاد قراردادهای بیمه و محدود کردن مسئولیت خود، بدون دغدغه و نگرانی به استقبال آینده می رود. بنابراین نباید آینده نگری وی را به حساب فرار او از مسئولیت گذاشت.

از طرف دیگر، تجزیه دارایی و محدود کردن مسئولیت به میزان سرمایه شرکت صرفاً مختص شرکت با عضو واحد نیست. اشخاص با تأسیس شرکت سهامی عام، سهامی خاص و با مسئولیت محدود نیز چنین هدفی را دنبال می کنند. عقلای جوامع امروزی نه تنها مخالفتی با چنین شرکتهایی نمی کنند بلکه به دلیل نقش غیر قابل انکار آنها در اقتصاد جامعه، سخت از آنها حمایت می کنند. بنابراین، تجزیه دارایی و محدود کردن مسئولیت نمی تواند دلیلی برای مخالفت با شرکتهای تک عضوی به شمار آید.

مضافاً با تأسیس چنین شرکتهایی، ضریب ریسک فعالیت‌های اقتصادی برای اشخاص معامله‌کننده با شرکت تک‌عضوی به میزان زیادی بالا نخواهد رفت. زیرا اولاً قید عبارت (تک شریک) بعد از نام شرکت به خوبی وضعیت شرکت و میزان مسئولیت تنها عضو آن را نشان خواهد داد و اشخاص با علم و آگاهی از وضعیت شرکت وارد معامله با آن می‌شوند، ثانیاً، ممکن است اعتبار چنین شرکتهایی به مراتب بیشتر از شرکتهای با تعداد شریک بیشتر باشد.

پر واضح است که عدم تجویز چنین شرکتهایی باعث می‌گردد اشخاص جهت رعایت شرط تعدد شرکا، شخصی را وارد شرکت نمایند که سهم الشرکه او درصد کمی از سرمایه شرکت (مثلاً یک یا دو یا پنج درصد) را تشکیل می‌دهد. چه بسا این شخص در تأمین سرمایه نقشی نداشته و درصدی از سرمایه شرکت به طور صوری به وی اختصاص داده شده است که در هر دو حالت، صورت‌سازی در آینده موجب بروز اختلافاتی خواهد شد و باید از آن احتراز جست.

صرف نظر از مطالب فوق‌ایده تشکیل شرکت با عضو واحد در حقوق ما نامأنوس نیست و حتی قانونگذار در مواردی تأسیس و فعالیت چنین شرکتهایی را تجویز کرده است. ماده ۴ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۶۶/۶/۱۰ تأسیس شرکتهای تجاری با عضو واحد (دولت) را مجاز می‌داند. همچنین قانون اجازه ثبت شعبه یا نمایندگی شرکتهای خارجی مصوب ۷۶/۸/۲۱ و آیین‌نامه اجرایی آن مصوب ۷۸/۱/۱۱ که به مطلق شرکتهای خارجی (اعم از شرکتهای با عضو واحد و شرکتهای با شرکای متعدد) اجازه فعالیت در ایران را می‌دهد، در این خصوص قابل ذکرند. حال به تشریح بیشتر مطلب فوق می‌پردازیم.

۱- ماده ۴ قانون محاسبات عمومی کشور

ماده ۴ قانون محاسبات عمومی کشور مصوب ۶۶/۶/۱۰، تأسیس شرکت تجاری با عضو واحد (دولت) را امکان پذیر دانسته است. در این ماده می خوانیم: «شرکت دولتی، واحد سازمانی مشخصی است که با اجازه قانون به صورت شرکت ایجاد می شود و یا به حکم قانون و یا دادگاه صالح، ملی شده و یا مصادره شده و به عنوان شرکت دولتی شناخته شده باشد و بیش از ۵۰ درصد سرمایه آن متعلق به دولت باشد. هر شرکت تجاری که از طریق سرمایه گذاری شرکتهای دولتی ایجاد شود، مادام که بیش از ۵۰ درصد سهام آن متعلق به شرکتهای دولتی است، شرکت دولتی تلقی میشود». با توجه به ماده فوق، شرکتهای دولتی زیادی تأسیس شده اند که صددرصد سرمایه آنها متعلق به دولت است. همچنین شرکتهایی که صد در صد سرمایه آنها ملی یا مصادره شده و به تملک دولت درآمده اند و به تجارت اشتغال دارند نیز شرکت تجاری هستند که فقط یک شخص (دولت) عضو آنهاست. بنابراین شرکتهای تجاری دولتی از اشخاص حقوقی عمومی هستند که با عضو واحد تشکیل می گردند.

۲- قانون اجازه ثبت شعبه یا نمایندگی شرکتهای خارجی مصوب

۷۶/۸/۲۱ و آیین نامه اجرایی آن مصوب ۷۸/۱/۱۱.

ماده واحده قانون فوق مقرر می دارد: «شرکتهای خارجی که در کشور محل ثبت خود شرکت قانونی شناخته می شوند، مشروط به عمل متقابل از سوی کشور متبوع، می توانند در زمینه هایی که توسط دولت جمهوری اسلامی ایران تعیین می شود در چهارچوب قوانین و مقررات کشور به ثبت شعبه یا نمایندگی خود اقدام کنند» ماده ۱ آیین نامه اجرایی قانون فوق نیز مقرر می دارد: «شرکتهای خارجی که در کشور محل

ثبت خود، شرکت قانونی شناخته میشوند، مشروط به عمل متقابل در کشور متبوع، می‌توانند برای فعالیت در ایران در زمینه‌های زیر ... اقدام نمایند».

با توجه به مطالب فوق چون شرکتهای با عضو واحد ممکن است در کشور محل ثبت خود قانونی شناخته شوند، لذا بر طبق این قانون و آیین نامه اجرایی آن می‌توانند در ایران فعالیت نمایند.

تشکیل شرکت با عضو واحد در اکثر کشورها نظیر انگلیس، فرانسه، ایتالیا و آلمان پذیرفته شده است. حال به بررسی مقررات حقوق انگلیس و آلمان در این زمینه می‌پردازیم:

الف - حقوق انگلیس

مطابق قانون شرکتهای تجاری مصوب ۱۹۸۰، حداقل شرکای لازم برای تشکیل شرکتهای سهامی خاص (Private limited company) دو نفر بود، اما در قانون جدید مصوب ۱۹۹۲، تشکیل شرکت سهامی خاص با عضو واحد نیز پیش بینی گردید.

Charlesworth & Geoffrey Morse, Company Law, 15th ed, Sweet & Maxwell, 1997, p. 14

;Peter Handley, Jim Clevenger, John Vaughan, Tim Birtwistle, Tony Neill & Sue Wall, Business Law, Blackwell Publishers Ltd, 1996, p. 143

ب - حقوق آلمان

«با اصلاحاتی که در سال ۱۹۸۰ در قوانین مربوط به شرکتهای با مسئولیت محدود صورت گرفت، برای استفاده هر چه بیشتر از شرکتهای تشکیل شده با عضو واحد، تشکیل شرکت با عضو واحد، مجاز تلقی گردید. این قاعده جدید استثنایی بر این نظریه حقوقی پذیرفته شده است که [اعلام می‌دارد] اساسنامه شرکت توسط یک عقد تحقق پیدا می‌کند و برای تشکیل هر عقدی، حداقل به دو شخص نیاز است.

(Norbert Horn, Hein Kotz and Hans G. Leser, German Private and Commercial Law; an Introduction, translated by Tony Weir, Oxford 1982, p.251)

فصل دوم: بررسی امکان تشکیل شرکتهای مختلف در قالب شرکتهای با عضو واحد

در این فصل با بررسی انواع مختلف شرکتهای در قانون تجارت به این سؤال پاسخ خواهیم داد که از نظر تحلیلی چه نوع شرکتهایی را می توان در قالب شرکت تک عضوی تشکیل داد. بدین منظور، مطالب این فصل را در دو مبحث ارایه خواهیم کرد. در مبحث اول از شرکتهایی سخن خواهیم گفت که نمی توان آنها را به صورت تک عضوی ایجاد کرد. در مبحث دوم از شرکتهایی بحث خواهیم کرد که میتوان آنها را با عضو واحد ایجاد نمود.

مبحث اول: شرکتهایی که نمی توان آنها را با عضو واحد ایجاد کرد

با پذیرش امکان تشکیل شرکت با عضو واحد از نظر تحلیلی، نباید تصور کرد که همه شرکتهای را می توان با عضو واحد ایجاد کرد، چرا که ماهیت بعضی از شرکتهای گونه ای است که برای تشکیل آنها حداقل دو یا چند شریک نیاز است. شرکتهای سهامی عام، سهامی خاص، مختلط سهامی و مختلط غیرسهامی چنین حالتی دارند. حال به تشریح بیشتر مطلب فوق می پردازیم.

شرکت سهامی (عام و خاص)

از مواد ۳۱۰۷ و لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷ وجود حداقل سه و پنج شریک به ترتیب برای ایجاد شرکت سهامی خاص و عام استنباط

می‌شود. بنابراین، از نقطه نظر حقوقی تشکیل شرکت سهامی (خاص و عام) با عضو واحد امکان پذیر نیست.

از نظر تحلیلی نیز نباید تشکیل شرکتهای سهامی خاص و عام با عضو واحد را پذیرفت، زیرا شرکتهای سهامی بمنظور جلب سرمایه‌های جزئی عموم به قصد به کار انداختن آنها در فعالیتهای بزرگ اقتصادی ایجاد می‌شوند. بنابراین تشکیل آنها با عضو واحد امکان پذیر نیست و لازم است برای تشکیل آنها حداقل تعدادی شریک گرد هم جمع شوند.

این مطلب که در حقوق انگلیس تشکیل شرکت سهامی خاص با عضو واحد امکان‌پذیر است، نباید این تصور را ایجاد کند که در حقوق ایران نیز می‌توان با عضو واحد، شرکت سهامی خاص ایجاد نمود. با مذاقه در ماده ۲۰ قانون تجارت (که از انواع مختلف شرکتهای نام برده و شرکت سهامی خاص را نه در زیر مجموعه شرکت با مسئولیت محدود، بلکه در کنار آن قرار داده است) و مقررات مختلف دیگر در لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت، می‌توان استنباط کرد که قانونگذار ایران، برخلاف قانونگذار انگلیس به شرکت سهامی خاص، مفهوم و ماهیتی ویژه که بین شرکت با مسئولیت محدود و شرکت سهامی عام است، داده است. اگر یک خط مستقیم از نقطه الف به نقطه ب را در نظر بگیریم که در یک سوی آن شرکت با مسئولیت محدود و در سوی دیگر آن شرکت سهامی عام قرار دارد، شرکت سهامی خاص را باید بین دو نقطه خط مذکور قرارداد. به هر حال، شرکت سهامی خاص با مفهوم انگلیسی که می‌توان آن را با عضو واحد ایجاد نمود، غیر از شرکت سهامی خاص با مفهوم ایرانی است و به شرکت با مسئولیت محدود در حقوق ایران بیشتر شباهت دارد.

شرکت مختلط (سهامی و غیرسهامی)

شرکت مختلط سهامی شرکتی است که بین یک عده شرکای سهامی و یک یا چند نفر شریک ضامن تشکیل می‌شود. (ماده ۱۶۲ ق. ت) شرکت مختلط غیرسهامی نیز شرکتی است که بین یک یا چند نفر شریک ضامن و یک یا چند نفر شریک با مسئولیت محدود تشکیل می‌شود. (ماده ۱۴۱ ق. ت). همان طور که از تعریف شرکتهای فوق برمی‌آید، ماهیت این شرکتها به گونه‌ای است که تشکیل آنها با عضو واحد متصور نبوده و برای تشکیل آنها وجود حداقل دو شریک در شرکت مختلط غیرسهامی و حداقل سه شریک در شرکت مختلط سهامی ضروری است.

شرکت تعاونی

شرکت تعاونی شرکتی است که از اشخاص حقیقی یا حقوقی به منظور رفع نیازمندیهای مشترک و بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی اعضا از طریق خودیاری و کمک متقابل و همکاری آنان تشکیل می‌شود. (ماده ۲ قانون شرکتهای تعاونی اصلاحی ۱۳۵۲) ماده ۶ قانون بخش تعاونی اقتصاد ج. ا. ا. مصوب ۱۳۷۰، حداقل اعضای چنین شرکتهایی را ۷ نفر تعیین کرده است. صرف نظر از ماده فوق، نگاهی به فلسفه تأسیس شرکتهای تعاونی (تعاون و همکاری اعضا برای رفع نیازمندیهای مشترک و بهبود وضع اقتصادی و اجتماعی) نشان می‌دهد که تشکیل چنین شرکتهایی با عضو واحد امکان پذیر نیست، زیرا در شرکتهای تک عضوی تعاون و همکاری معنا ندارد.

مبحث دوم: شرکتهایی که می‌توان آنها را با عضو واحد ایجاد کرد
 در مبحث قبل گفتیم به علت ماهیت خاص بعضی از شرکتهای، ایجاد آنها با عضو
 واحد امکان پذیر نیست. در این مبحث از شرکتهایی بحث می‌کنیم که می‌توان آنها
 را با عضو واحد ایجاد نمود.

شرکت با مسئولیت محدود

با توجه به ماده ۹۴ ق.ت. تشکیل شرکت با مسئولیت محدود با عضو واحد از نظر
 حقوقی امکان پذیر نیست؛ اما با توجه به مطالبی که در فصل پیش گفتیم، از نظر
 تحلیلی تشکیل چنین شرکتهایی هیچ منعی ندارد.

شرکت تضامنی و نسبی

از نظر تحلیلی تشکیل شرکت تضامنی و نسبی با عضو واحد با هیچ مانعی روبرو
 نیست. در صورت عدم کفاف دارایی شرکت تضامنی و نسبی برای تأدیه تمام قروض
 شرکت، عضو واحد، مسئول پرداخت تمام قروض شرکت خواهد بود. بنابراین از این
 جهت، این دو شرکت به هم نزدیک شده و اثر و نتیجه یکسانی پیدا می‌کنند. زیرا در
 شرکت تضامنی، تنها عضو به علت مسئولیت تضامنی مسئول پرداخت تمام قروض
 خواهد بود و در شرکت نسبی نیز تنها عضو از این جهت که نسبت سهم او به سرمایه
 شرکت صددرصد است، مسئول تأدیه تمام قروض خواهد بود.

ممکن است گفته شود تشکیل چنین شرکتهایی مفید نیست زیرا چه فایده‌ای دارد
 عضو واحد با تشکیل شرکت نسبی و تضامنی از یک طرف مسئولیت را متوجه
 شرکت کند و از طرف دیگر خود را نسبت به قروض تأدیه نشده مسئول قرار دهد.

اگر در شرکتهای تضامنی ونسبی با تعداد شرکای بیشتر، شرکا چنین کاری می کنند، به این دلیل است که می خواهند با استفاده از سرمایه های خود توان انجام فعالیت های بزرگتری را پیدا کنند، در حالیکه چنین امری در شرکت با عضو واحد منتفی است. در پاسخ به این ایراد می توان گفت با وجود مطالب فوق، باز هم بر تشکیل شرکت تضامنی و نسبی با عضو واحد فایده یا فوایدی مترتب است، زیرا با تشکیل چنین شرکتهایی شخص این توان را پیدا می کند که به انجام فعالیت های مبادرت نماید که قانون یا دولت آن را تنها در توان شرکتهای قرار داده است.

فصل سوم: تشکیل ، اداره و انحلال شرکت با عضو واحد

در این فصل خواهیم دید که شرکت با عضو واحد از نظر تشکیل، اداره و انحلال تفاوت هایی با دیگر شرکتهای دارد. مطالب این فصل در سه مبحث جداگانه به ترتیب به تشکیل، اداره و انحلال چنین شرکتهایی اختصاص پیدا خواهد کرد.

مبحث اول: تشکیل

تشکیل شرکت با عضو واحد، تشریفات خاصی ندارد و بسته به نوع شرکت (با مسئولیت محدود، تضامنی، نسبی) باید مقررات مربوط به آن شرکتهای رعایت شود. اگر هدف، تأسیس شرکت در قالب شرکتهای با مسئولیت محدود باشد، باید بعد از اسم شرکت، عبارت (با مسئولیت محدود) آورده شود (ماده ۹۵ ق.ت) و همچنین سرمایه نقدی تأدیه و سرمایه غیر نقدی نیز تقویم و تسلیم شود. (ماده ۹۶ ق.ت).

از آنجا که برای تشکیل شرکتهای با مسئولیت محدود، تضامنی و نسبی اغلب اساسنامه تنظیم نمی شود، تنظیم شرکتهای ضروری است و علاوه بر قید تک عضوی

بودن شرکت باید میزان سرمایه شرکت، مدت فعالیت آن و موضوع فعالیت نیز درج شود و به امضای عضو واحد برسد.

مبحث دوم: اداره

اداره شرکت با عضو واحد به لحاظ ماهیت خاص خود با نحوه اداره دیگر شرکتها متفاوت است. به عنوان مثال، تشریفات مربوط به تشکیل جلسه، حد نصاب لازم برای تشکیل جلسات و همچنین تصمیم گیری در این نوع شرکتها مورد نیاز نیست و تمام تصمیمات بوسیله عضو منحصر به فرد شرکت اتخاذ میشود.

ماده ۷۵۸ پیش نویس اصلاح قانون تجارت در این زمینه مقرر می دارد: « در صورتی که کلیه سرمایه متعلق به یک شخص باشد، تشریفات دعوت، تشکیل و رأی گیری الزامی نیست. لکن کلیه تصمیمات باید طی صورتجلسه ای به امضای صاحب سرمایه برسد و در شرکت نگهداری شود».

در حقوق انگلیس در موردی که تنها عضو شرکت سهامی خاص که خود مدیر شرکت نیز هست، با شرکت قراردادی منعقد نماید یا تصمیماتی اخذ کند، اثرات تصمیم متخذه توسط مجمع عمومی را دارد و باید سابقه آنها را حفظ نماید. کوتاهی در انجام این وظیفه به استناد قسمت (ب) بخش ۳۸۲ موجب پرداخت جریمه می گردد، ولی در اعتبار قرارداد و تصمیم تأثیری ندارد.

(Pennington, Robert, Company Law, 6th ed, Butterworths, London, 1990, p.39).

مبحث سوم: انحلال

انحلال شرکت با عضو واحد نیز ممکن است بصورت ارادی یا قهری واقع شود. تنها تفاوت این شرکتها با شرکتهای با تعداد شرکای بیشتر در این است که انحلال ارادی مستند به اراده تنها عضو می باشد.

نتیجه

از مطالب گفته شده می‌توان چنین نتیجه گرفت که هر چند با توجه به قانون تجارت فعلی، تشکیل شرکت با عضو واحد از نقطه نظر حقوقی امکان پذیر نیست، ولی از منظر تحلیلی، تشکیل چنین شرکت‌هایی با هیچ ایرادی مواجه نمی‌باشد و حتی باعث می‌شود از صورت‌سازها - که در اکثر مواقع موجب بروز اختلاف است - اجتناب گردد.

ایده تشکیل شرکت تجاری با عضو واحد نه تنها در حقوق ما نامأنوس نیست، بلکه در مورد شرکت‌های تجاری دولتی پذیرفته شده است. بنابراین، قانونگذار می‌تواند این ایده را بسط دهد و در مورد شرکت‌های تجاری حقوق خصوصی نیز اعمال نماید. بیشتر کشورهای خارجی تشکیل چنین شرکت‌هایی را پذیرفته‌اند و قانون اجازه ثبت شعبه یا نمایندگی شرکت‌های خارجی مصوب ۷۶/۸/۲۱ و آیین نامه اجرایی آن مصوب ۷۸/۱/۱۱ به آنها اجازه فعالیت در ایران را می‌دهد. خوشبختانه ایده فوق در پیش نویس اصلاح قانون تجارت پذیرفته شده و ماده ۷۳۹ آن، تشکیل شرکت با مسئولیت محدود توسط عضو واحد را پیش بینی کرده است.

همانطور که گفتیم امکان تشکیل شرکت با عضو واحد نباید این تصور را ایجاد کند که همه شرکتها را می‌توان با عضو واحد ایجاد نمود. ماهیت بعضی از شرکتها به گونه‌ای است که برای تشکیل آنها وجود حداقل دو یا چند شریک نیاز است. شرکت‌های سهامی عام، سهامی خاص، مختلط سهامی، مختلط غیرسهامی و شرکت‌های تعاونی چنین حالتی دارند؛ ولی دیگر شرکتها یعنی شرکت با مسئولیت محدود، نسبی و تضامنی را می‌توان با عضو واحد ایجاد نمود.

شرکت با عضو واحد به علت ماهیت خاص خود از نظر تشکیل، اداره و انحلال تفاوت‌هایی با دیگر شرکتها دارد، بطوری که تشکیل و انحلال آن (جز در مورد ورشکستگی) با یک اراده محقق می‌شود و برخلاف دیگر شرکتها، تصمیمات لازم بدون رعایت تشریفات خاصی به وسیله عضو واحد اتخاذ می‌گردد.

الف- منابع فارسی

اسکینی، ربیعا، حقوق تجارت، شرکتهای تجاری، جلد اول، انتشارات سمت، چاپ اول ۱۳۷۵.
عیسی تفرشی، محمد، مباحثی تحلیلی از حقوق شرکتهای تجاری، جلد اول، انتشارات دانشگاه تربیت مدرس، چاپ اول ۱۳۷۸.

ب- منابع انگلیسی

Charlesworth & Geoffrey Morse, Company Law, 15th ed, Sweet & Maxwell, 1997.
Maithland-Walker, Guide to European Company Law, 1997.
Norbert Horn, Hein Kotz and Hans G. Leser, German Private and Commercial Law; an Introduction, translated by Tony Weir, Oxford 1982.
Pennington, Robert, Company Law, 6th ed, Butterworths, London, 1990.
Peter Handley, Jim Clevenger, John Vaughan, Tim Birtwistle, Tony Neill & Sue Wall, Business Law, Blackwell Publishers Ltd, 1996.

ج- قوانین و مقررات

قانون تجارت مصوب ۱۳۱۱
لایحه قانونی اصلاح قسمتی از قانون تجارت مصوب ۱۳۴۷
قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۷۹.
قانون اجازه ثبت شعبه یا نمایندگی شرکتهای خارجی مصوب ۱۳۷۴.
آیین نامه اجرایی قانون اجازه ثبت شعبه یا نمایندگی شرکتهای خارجی مصوب ۱۳۷۸.
پیش نویس «لایحه اصلاح قانون تجارت» تهیه شده توسط وزارت بازرگانی.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی